

MATEMAATIKA AINEKAVA

1. Matemaatikapädevus

Matemaatikapädevus tähendab matemaatiliste mõistete ja seoste tundmist, suutlikkust kasutada matemaatikat temale omase keele, sümbolite ja meetoditega erinevate ülesannete modelleerimisel nii matemaatikas kui ka teistes õppeainetes ja eluvaldkondades. Matemaatikapädevus hõlmab üldist probleemi lahendamise oskust, mis sisaldab oskust probleeme püstitada, sobivaid lahendusstrateegiaid leida ja neid rakendada, lahendusideed analüüsida ning tulemuse tõesust kontrollida. Matemaatikapädevus tähendab loogilise arutlemise, põhjendamise ja tõestamise ning erinevate esitusviiside (sümbolite, valemite, graafikute, tabelite, diagrammide) mõistmise ja kasutamise oskust. Matemaatikapädevus hõlmab ka huvi matemaatika vastu, matemaatika sotsiaalse, kultuurilise ja personaalse tähenduse mõistmist.

Matemaatika õppimise kaudu arenevad matemaatikapädevuse kõrval kõik ülejäänud üldpädevused.

1.1. Õppeaine kirjeldus

Põhikooli matemaatikaõpetus annab õppijale valmisoleku mõista ning kirjeldada maailmas valitsevaid loogilisi, kvantitatiivseid ja ruumilisi seoseid. Matemaatikakursuses omandatakse kirjaliku, taskuarvutil ja peastarvutuse oskus, tutvutakse õpilast ümbritsevate tasandiliste ja ruumiliste kujundite omadustega, õpitakse kirjeldama suurustevahelisi seoseid funktsioonide abil ning omandatakse selleks vajalikud algebra põhioskused. Saadakse esmane ettekujutus õpilast ümbritsevate juhuslike nähtuste maailmast ja selle kirjeldamise võtetest. Matemaatikat õppides tutvuvad õpilased loogiliste arutluste meetoditega. Põhikooli matemaatikas omandatud meetodeid ja keelt saavad õpilased kasutada teistes õppeainetes, eeskätt loodusteaduslikke protsesse uurides ja kirjeldades. Õpet üles ehitades pööratakse erilist tähelepanu õpitavast arusaamisele ning õpilaste loogilise ja loova mõtlemise arendamisele. Rõhutatakse täpsuse, järjepidevuse ja õpilaste aktiivse mõttetöö olulisust kogu õppeaja vältel. Matemaatilisi probleemülesandeid lahendades saavad õpilased kogeda nn ahaaefekti kaudu eduelamust ning avastamisrõõmu. Nii seoseid visualiseerides, hüpoteese püstitades kui ka teadmisi kinnistades kasutatakse IKT võimalusi.

1.2. Õppeaine maht

Matemaatikat õpitakse 1.– 9. klassini. Ainekavas esitatud taotletavate õpitulemuste ja õppesisu koostamisel on aluseks võetud arvestuslik nädalatundide jagunemine kooliastmete kaupa järgmiselt:

I kooliaste

matemaatika – 15 nädalatundi (1. kl – 5 tundi, 2. kl – 5 tundi, 3. kl – 5 tundi)

II kooliaste

matemaatika – 15 nädalatundi (4.kl – 5 tundi, 5. kl – 5 tundi, 6. kl – 5 tundi)

III kooliaste

matemaatika – 14 nädalatundi (7. kl – 5 tundi, 8.kl – 4 tundi, 9. kl – 5 tundi)

Matemaatika nädalatundide arv I kooliastmes on riikliku ainekavaga võrreldes 5 tundi suurem seoses õpiabi osutamisega.

2. Üldpädevuste kujundamine ainevaldkonna õppeaines

Väärtuspädevus. Matemaatika on erinevaid kultuure ühendav teadus, kus õpilased saavad tutvuda eri maade ja ajastute matemaatikute töödega. Õpilasi suunatakse tunnetama loogiliste mõttekäikude elegantsi ning õpitavate geomeetriliste kujundite ilu ja seost arhitektuuri ning loodusega (nt sümmeetria, kuldlõige). Matemaatika õppimine eeldab järjepidevust, selle kaudu arenevad isiksuse omadustest eelkõige püsivus, sihikindlus ja täpsus. Kasvatatakse sallivalt suhtuma erinevate matemaatiliste võimetega õpilastesse.

Sotsiaalne pädevus. Vastutustunnet ühiskonna ja kaaskodanike ees kasvatatakse sellesisuliste tekstülesannete lahendamise kaudu. Rühmatöös on võimalik arendada koostööoskust. Enesemääratluspädevus. Matemaatikat õppides on tähtsal kohal õpilaste iseseisev töö. Iseseisva ülesannete lahendamise kaudu võimaldatakse õpilasel hinnata ja arendada oma matemaatilisi võimeid.

Õpipädevus. Matemaatikat õppides on väga oluline tunnetada materjali sügavuti ning saada kõigest aru. Probleemülesandeid lahendades arendatakse analüüsimise, ratsionaalsete võtete otsingu ja tulemuste kriitilise hindamise oskust. Väga oluline on üldistamise ja analoogia kasutamise oskus: oskus kanda õpitud teadmisi üle sobivatesse kontekstidesse. Õpilases kujundatakse arusaam, et keerukaid ülesandeid on võimalik lahendada üksnes tema enda iseseisva mõtlemise teel.

Suhtluspädevus. Matemaatikas arendatakse suutlikkust väljendada oma mõtet selgelt, lühidalt ja täpselt. Eelkõige toimub see hüpoteese ja teoreeme sõnastades ning ülesande lahendust vormistades. Tekstülesannete lahendamise kaudu areneb oskus teksti mõista: eristada olulist ebaolulisest ja otsida välja etteantud suuruse leidmiseks vajalikku infot. Matemaatika oluline roll on kujundada valmisolek erinevatel viisidel (tekst, graafik, tabel, diagramm, valem) esitatud info mõistmiseks, seostamiseks ja edastamiseks. Arendatakse suutlikkust formaliseerida tavakeeles esitatud infot ning vastupidi: esitada matemaatiliste sümbolite ja valemite sisu tavakeeles.

Ettevõtlikkuspädevus. Selle pädevuse arendamine peaks matemaatikas olema kesksel kohal. Uute matemaatiliste teadmiseni jõutakse sageli vaadeldavate objektide omaduste analüüsimise kaudu: uuritakse objektide ühiseid omadusi, mille alusel sõnastatakse hüpotees ning otsitakse ideid hüpoteesi kehtivuse põhjendamiseks. Sellise tegevuse käigus arenevad oskus näha ja sõnastada probleeme, genereerida ideid ning kontrollida nende headust. Tõenäosusteooria, funktsioonide ja protsentarvutusega ülesannete lahendamise kaudu õpitakse uurima objekti erinevate parameetrite põhjustatud muutusi, hindama oma riske ja toimima arukalt. Ühele ülesandele erinevate lahenduste leidmine arendab paindlikku mõtlemist ning ideede genereerimise oskust. Ettevõtlikkuspädevust arendatakse mitmete eluliste andmetega ülesannete lahendamise kaudu.

Digipädevus. Matemaatikat saab õppida ka erinevates elektroonilistes õpikeskkondades, millega kaasneb suutlikkus kasutada digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuvus ühiskonnas; leida ja säilitada digivahendite abil infot ning hinnata selle asjakohasust ja usaldusväärsust; osaleda digitaalses sisuloomes (tekstide, piltide, multimeediumide loomine); kasutada probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, suhelda ja teha koostööd erinevates digikeskkondades.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus. Matemaatikas arendatakse oskusi, mis on aluseks tõenduspõhiste otsuste tegemisel. Õpitakse tundma andmete töötlemise, mõõtmise, võrdlemise, liigitamise, süstematiseerimise meetodeid ja tehnikaid.

3. Läbivad teemad

Õppekava üldosas toodud läbivad teemad realiseeritakse põhikooli matemaatikaõpetuses eelkõige õppetegevuse sihipärase korraldamise ja käsitletava aine juures viidete tegemise kaudu.

Näiteks seostub läbiv teema „Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine” matemaatika õppimisel järkjärgult kujundatava õppimise vajaduse tajumise ning iseseisva õppimise oskuse arendamise kaudu. Sama 3 läbiv teema seondub näiteks ka matemaatikatundides hindamise kaudu antava hinnanguga õpilase võimele abstraktselt ja loogiliselt mõelda. Oma tunnetusvõimete reaalne hindamine on aga üks olulisemaid edasise karjääri planeerimise lähtetingimusi. Õpilast suunatakse arendama oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö-, otsustamis- ja infoga ümberkäimise oskusi.

Läbiva teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng” probleemistik jõuab matemaatikakursusesse eelkõige ülesannete kaudu, milles kasutatakse reaalseid andmeid keskkonnaressursside kasutamise kohta. Neid andmeid analüüsid arendatakse säästvat suhtumist ümbritsevasse ning õpetatakse väärtustama elukeskkonda. Võimalikud on õuesõppetunnid. Matemaatikaõpetajate eeskuju järgides õpivad õpilased võtma isiklikku vastutust jätkusuutliku tuleviku eest ning omandama sellekohaseid väärtushinnanguid ja käitumisnorme. Kujundatakse kriitilist mõtlemist ning probleemide lahendamise oskust, hinnatakse kriitiliselt keskkonna ja inimarengu perspektiive. Selle teema käsitlemisel on tähtsal kohal protsentarvutus, muutumist ja seoseid kirjeldav matemaatika ning statistika elemendid.

Teema „Kultuuriline identiteet” seostamisel matemaatikaga on olulisel kohal matemaatika ajaloo elementide tutvustamine ning ühiskonna ja matemaatikateaduse arengu seostamine. Protsentarvutuse ja statistika abil saab kirjeldada ühiskonnas toimuvaid protsesse mitmekultuurilisuse teemaga seonduvalt (eri rahvused, erinevad usundid, erinev sotsiaalne positsioon ühiskonnas jne).

Läbivat teemat „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus” käsitletakse eelkõige matemaatikat ja teisi õppeaineid lõimivate ühistegevuste (uurimistöde, rühmatööde, projektide jt) kaudu, millega arendatakse õpilastes koostöövalmidust ning sallivust teiste isikute tegevusviiside ja arvamuste suhtes. Sama teemaga seondub näiteks protsentarvutuse ja statistika elementide käsitlemine, mis võimaldab õpilastel aru saada ühiskonna ning selle arengu kirjeldamiseks kasutatavate arvnäitajate tähendusest.

Eriline tähendus matemaatika jaoks on läbival teemal „Tehnoloogia ja innovatsioon”. Matemaatikakursuse lõimingute kaudu tehnoloogia ja loodusainetega saavad õpilased ettekujutuse tehnoloogiliste protsesside kirjeldamise ning modelleerimise meetoditest, kus matemaatikal on tihti lausa olemuslik tähendus (ja osa). Õpilase jaoks avaneb see eelkõige tegevusi kavandades ja ellu viies ning lõpptulemusi hinnates rakendatavate mõõtmiste ja arvutuste kaudu. Õpilast suunatakse kasutama info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat (edaspidi IKT), et lahendada elulisi probleeme ning tõhustada oma õppimist ja tööd. Matemaatika õpetus peaks pakkuma võimalusi ise avastada, märgata seaduspärasusi ning seeläbi aidata kaasa loovate inimeste kujunemisele. Seaduspärasusi avastades rakendatakse mitmesugust õpitarkvara.

Teema „Teabekeskkond” seondub eriti oma meediamanipulatsioonide käsitlevas osas tihedalt matemaatikakursuses käsitletavate statistiliste protseduuride ja protsentarvutusega. Õpilast juhitakse arendama kriitilise teabeanalüüsi oskusi.

Läbiv teema „Tervis ja ohutus” realiseerub matemaatikakursuses ohutus- ja tervishoiualaseid reaalseid andmeid sisaldavate ülesannete kaudu (nt liikluskeskonna, liiklejate ja sõidukite liikumisega seotud tekstülesanded, muid riskitegureid käsitlevate andmetega protsentülesanded ja graafikud). Eriti tähtis on kiirusest tulenevate õnnetusjuhtumite põhjuste analüüs. Matemaatika

sisemine loogika, meetod ja süsteemne ülesehitus on iseenesest olulised vaimselt tervet inimest kujundavad tegurid. Ka emotsionaalse tervise tagamisel on matemaatikaõpetusel kaalukas roll. Ahaaeftiga saadud probleemide lahendused, kaunid geomeetrilised konstruktsioonid jms võivad pakkuda õpilasele palju meeldivaid emotsionaalseid kogemusi. Matemaatika õppimine ja õpetamine peaksid pakkuma õpilastele võimalikult palju positiivseid emotsioone.

Teema „Väärtused ja kõlblus” külgneb eelkõige selle kõlbelise komponendiga – korralikkuse, hoolsuse, süstemaatilise, järjekindluse, püsivuse ja aususe kasvatamisega. Õpetaja eeskujul on oluline roll tolerantse suhtumise kujunemisel erinevate võimetega kaaslastesse.

4. Lõiming teiste valdkonnapädevuste ja ainevaldkondadega

Matemaatikaõpetus lõimitakse teiste ainevaldkondade õpetusega kaht põhilist teed pidi. Ühelt poolt kujuneb õpilastel teistes ainevaldkondades rakendatavate matemaatiliste meetodite kasutamise kaudu arusaamine matemaatikast kui oma universaalse keele ja meetoditega teisi ainevaldkondi toetavast ning lõimivast baasteadusest. Teiselt poolt annab teistest ainevaldkondadest ja reaalsusest tulenevate ülesannete kasutamine matemaatikakursuses õpilastele ettekujutuse matemaatika rakendusvõimalustest ning tihedast seotusest õpilasi ümbritseva maailmaga. Peale selle on ainete lõimimise võimsad vahendid kollegiaalses koostöös teiste ainete õpetajatega tehtavad õpilaste ühisprojektid, uurimistööd, õppekäigud ja muu ühistegevus. Kõige tihedamat koostööd saab matemaatikaõpetaja teha loodusvaldkonna ainete õpetajatega. Niisuguse koostöö viljakus sõltub eelkõige matemaatikaõpetajate teadmistest teistes valdkondades õpetatava ainese ja seal kasutatava matemaatilise aparatuuri kohta ning teiste valdkondade õpetajate arusaamadest ja oskustest oma õppeaines matemaatikat ning selle keelt mõistlikul ja korrektsel viisil kasutada. Matemaatika pakub lõimingut ka võõrkeelte ainevaldkonnaga. Matemaatikas kasutatakse rohkesti võõrkeelseid termineid, mille algkeelne tähendus tuleb õpilastele teadvustada. Lõimingut võõrkeeltega tugevdab õpilaste juhatamine erinevaid võõrkeelseid teatmeallikaid kasutama. Nii näiteks võiks eesti ja inglise keele õpetajad õpilastele selgitada, et ingliskeelsel sõnal „number” on eesti keeles kaks tähendust: arv ja number, keemiaõpetaja võiks reaktsioonivõrrandite põhjal siduda ainete koguse leidmise võrdekujulise võrrandi ja protsentarvutuse kohta omandatud teadmiste ja oskustega. Eriline koht on internetil oma võimalustega. Suure osa matemaatikateadmistest peaks õpilane saama õpetuses uurimuslikku õpet kasutades. Sel viisil lõimitakse matemaatika õppimise meetod teistes loodusainetes kasutatava meetodiga.

5. Õppe- ja kasvatuseesmärgid ning õpitulemused

Matemaatika õppe- ja kasvatuseesmärgid valdkonnapädevuse kujundamiseks lähtuvad matemaatikavaldkonna pädevustest.

5.1. Matemaatika õppe- ja kasvatuseesmärgid I kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

- 1) saab aru õpitud reeglitest ning oskab neid rakendada;
- 2) loendab ümbritseva maailma esemeid ning liigitab ja võrdleb neid ühe-kahe tunnuse alusel;
- 3) loeb, mõistab ja elgitab eakohaseid matemaatilisi tekste;
- 4) kasutab suurusi mõttes sobivaid abivahendeid ning mõõtühikuid;
- 5) märkab matemaatikaga seonduvat ümbritsevas elus ning kirjeldab seda arvude või geomeetriliste kujundite abil;

- 6) kasutab digitaalseid õppematerjale;
- 7) mõistab matemaatika olulisust, seost ümbritsevaga.

5.1.1. Matemaatika õppekava õpitulemused ja õppesisu 1. klassis

Arvutamine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) loeb ja kirjutab, järjestab ja võrdleb arve 0 –100;
- 2) paigutab naturaalarvude ritta sealt puuduvad arvud 100 piires;
- 3) teab ja kasutab mõisteid võrra rohkem ja võrra vähem;
- 4) loeb ja kirjutab järgarve;
- 5) liidab peast 20 piires;
- 6) lahutab peast üleminekuta kümnest 20 piires;
- 7) omab esialgsed oskused lahutamiseks üleminekuga kümnest 20 piires;
- 8) nimetab üheliste ja kümnelite asukohta kahekohalises arvus;
- 9) liidab ja lahutab peast täiskümneid 100 piires
- 10) asendab proovimise teel lihtsaimasse võrdustesse seal puuduvat arvu oma arvutusoskuste piires.

Õppesisu

Arvud 0–100, nende tundmine, lugemine, kirjutamine, järjestamine ja võrdlemine.

Järgarvud.

Märgid +, -, =, >, <.

Liitmine ja lahutamine 20 piires.

Liitmise ja lahutamise vaheline seos.

Täiskümnete liitmine ja lahutamine saja piires.

Lihtsaimad tähte sisaldavad võrdused.

Mõõtmine ja tekstülesanded

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjeldab pikkusühikuid meeter ja sentimeeter tuttavate suuruste kaudu, kasutab nende tähiseid m ja cm;
- 2) mõõdab joonlaua või mõõdulindiga vahemaad/ese me mõõtmeid meetrites või sentimeetrites;
- 3) teab seost 1 m = 100 cm;
- 4) kirjeldab massiühikuid gramm ja kilogramm tuttavate suuruste kaudu, kasutab nende tähiseid kg ja g;
- 5) kujutab ette mahuühikut liiter, kasutab selle tähist l;
- 6) nimetab ajaühikuid minut, tund ööpäev, nädal, kuu ja aasta;
- 7) leiab tegevuse kestust tundides;
- 8) ütleb kellaagegu (ilma sõnu “veerand” ja “kolmveerand” kasutamata, näit. 18.15);
- 9) teab seoseid 1 tund = 60 minutit ja 1 ööpäev = 24 tundi;
- 10) nimetab Eestis käibivaid rahaühikuid, kasutab neid lihtsamates tehingutes;
- 11) teab seost 1 euro = 100 senti
- 12) koostab matemaatilisi jutukehi hulki ühendades, hulgast osa eraldades ja hulki võrreldes;
- 13) lahendab ühetehtelisi tekstülesandeid liitmisele ja lahutamisele 20 piires;
- 14) püstitab ise küsimusi osalise tekstiga ülesannetes;

Õppesisu

Mõõtühikud: meeter, sentimeeter, gramm, kilogramm, liiter, minut, tund, ööpäev, nädal,

kuu, aasta;

Kella tundmine täis-, veerand-, pool- ja kolmveerandtundides, käibivad rahaühikud.

Ühetehtelised tekstülesanded 20 piires liitmisele ja lahutamisele.

Geomeetrilised kujundid

Õpitulemused

Õpilane:

- 1)eristab sirget kõverjoonest, teab sirge osi;
- 2) punkt ja sirglõik;
- 3)joonestab ja mõõdab joonlaua abil sirglõiku;
- 4)eristab ruutu, ristkülikut ja kolmnurka teistest kujunditest; näitab nende tippe, külgi ja nurki;
- 5)eristab ringe teistest kujunditest;
- 6)eristab kuupi, risttahukat ja püramiidi teistest ruumilistest kujunditest;
- 7)näitab maketil nende tippe, servi ja tahke;
- 8)eristab kera teistest ruumilistest kujunditest;
- 9)rühmitab esemeid ja kujundeid ühiste tunnuste alusel;
- 10)võrdleb esemeid ja kujundeid asendi-ja suurustunnustel;
- 11)leiab ümbritsevast õpitud tasandilisi ja ruumilisi kujundeid.

Õppesisu

Punkt, sirglõik ja sirge.

Ruut, ristkülik ja kolmnurk; nende elemendid tipp, külg ja nurk. Ring

Kuup, risttahukas ja püramiid; nende tipud, servad ja tahud. Kera.

Esemete ja kujundite rühmitamine, asukoha ja suuruse kirjeldamine ning võrdlemine.

Geomeetrilised kujundid meie ümber.

5.1.2. Matemaatika õppekava õpitulemused ja õppesisu 2. klassis

Arvutamine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1)loeb, kirjutab, järjestab ja võrdleb naturaalarve 0 –1000;
- 2)esitab arvu üheliste, kümneliste, sajaliste ja tuhandeliste summana;
- 3)loeb ja kirjutab järgarve;
- 4)liidab ja lahutab peast arve 100 piires;
- 5)valdab korrutustabelit; korrutab ja jagab peast ühekohalise arvuga 100 piires;
- 6)tunneb nelja aritmeetilise tehte liikmete ja tulemuste nimetusi;
- 7)leiab võrdustes tähe arvvaartuse proovimise või analoogia põhjal;
- 8)määrab õige tehete järjekorra avaldises.

Õppesisu

Arvud 0 –1000, nende esitus üheliste, kümneliste, sajaliste ja tuhandeliste summana.

Võrdus ja võrratus. Arvude võrdlemine ja järjestamine. Järgarvud.

Arvude liitmine, lahutamine, korrutamine ja jagamine peast 100 piires.

Liitmine ja lahutamine kirjalikult 1000 piires. Liitmis-, lahutamise-, korrutamise- ja jagamistehte komponentide nimetused (liidetav, summa; vähendatav, vähendaja, vahe; tegur, korrutis; jagatav, jagaja, jagatis).

Liitmise ja lahutamise ning korrutamise ja jagamise vahelised seosed. Korrutamise seos liitmisega.

Peast- ja kirjaliku arvutamise eeskirjad.

Täht arvu tähisena. Tähe arvvaartuse leidmine võrdustes.

Arvutiprogrammide kasutamine nõutavate arvutusoskuste harjutamiseks.

Mõõtmine ja tekstülesanded

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) selgitab murdude $1/2$, $1/3$, $1/4$ ja $1/5$ tähendust, leiab nende murdude põhjal osa arvust ning osa järgi arvu;
- 2) kasutab mõõtes sobivaid mõõtühikuid, kirjeldab mõõtühikute suurust temale tuttavate suuruste kaudu;
- 3) hindab looduses kaugusi ning lahendab liiklusohutuse ülesandeid;
- 4) tunneb kella ja kalendrit ning seostab seda oma elu tegevuste ja sündmustega;
- 5) teisendab pikkus-, massi- ja ajaühikuid (valdavalt ainult naaberühikuid);
- 6) arvutab nimega arvudega;
- 7) analüüsib ja lahendab iseseisvalt erinevat tüüpi ühe- ja kahetehtelisi tekstülesandeid ning hindab õpetaja abiga ülesande lahendamisel saadud tulemuse reaalsust;
- 8) koostab ühetehtelisi tekstülesandeid.

Õppesisu

Pikkusühikud millimeeter, sentimeeter, detsimeeter, meeter, kilomeeter.

Pikkusühikute seosed.

Massiühikud gramm, kilogramm, tonn. Massiühikute seosed.

Ajaühikud sekund, minut, tund, ööpäev, nädal, kuu, aasta, sajand. Ajaühikute seosed. Kell ja kalender.

Käibivad rahaühikud. Rahaühikute seosed. Mahuühik liiter. Temperatuuriühik kraad.

Termomeeter, selle skaala. Nimega arvude liitmine.

Tekstülesannete analüüsimine ja lahendamine. Tulemuste reaalsuse hindamine. Tekstülesannete koostamine. Arvutiprogrammide kasutamine ühikute teisendamise harjutamiseks.

Geomeetrilised kujundid

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) eristab lihtsamaid geomeetrilisi kujundeid (punkt, sirge, lõik, ring, kolmnurk, nelinurk, ruut, ristkülik, viisnurk, kuusnurk, kera, kuup, risttahukas, püramiid, silinder, koonus) ning nende põhilisi elemente;
- 2) leiab ümbritsevast ainekavaga määratud tasandilisi ja ruumilisi kujundeid;
- 3) rühmitab geomeetrilisi kujundeid nende ühiste tunnuste alusel;
- 4) joonestab tasandilisi kujundeid; konstrueerib võrdkülgse kolmnurga ning etteantud raadiusega ringjoone;

Õppesisu

Punkt, sirglõik, sirge. Lõigu pikkus. Antud pikkusega lõigu joonestamine. Murdjoon, selle pikkus.

Kolmnurk, nelinurk; nende tipud, küljed ja nurgad. Täisnurk. Ruut ja ristkülik. Võrdkülgne kolmnurk ning selle joonestamine joonlaua ja sirkliga.

Ring ja ringjoon, keskpunkt ja raadius. Etteantud raadiusega ringjoone joonestamine.

Kuup, risttahukas, kera, silinder, koonus, kolm- ja nelinurkne püramiid; nende põhilised elemendid (servad, tipud, tahud eristamise ja äratundmise tasemel).

Geomeetrilised kujundid igapäevaelus.

5.1.3. Matemaatika õppekava õpitulemused ja õppesisu 3. klassis

Arvutamine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) loeb, kirjutab, järjestab ja võrdleb arve kuni 10 000-ni;

- 2) nimetab arvule eelneva või järgneva arvu;
- 3) määrab arvu asukoha naturaalarvude seas;
- 4) esitab arvu üheliste, kümneliste, sajaliste ja tuhandeliste summana;
- 5) liidab ja lahutab peast arve 100 piires;
- 6) liidab ja lahutab kirjalikult arve 10 000 piires;
- 7) selgitab avaldises olevate tehete järjekorda;
- 8) nimetab korrutamise- ja jagamistehte liikmeid (tegur, korrutis, jagatav, jagaja, jagatis);
- 9) selgitab jagamist kui korrutamise pöördtehet;
- 10) valdab korrutustabelit, korrutab ja jagab peast arve korrutustabeli piires, korrutab arvudega 1 ja 0;
- 11) korrutab peast ühekohalist arvu kahekohalise arvuga ja jagab peast kahekohalist arvu ühekohalise arvuga 100 piires;
- 12) täidab proovimise teel tabeli, milles esineb tähtavaldis;
- 13) leiab tähe arvvaartuse võrdustes proovimise või analoogia teel;
- 14) määrab tehete järjekorra avaldises (sulud, korrutamine/jagamine, liitmine/lahutamine);

Õppesisu

Arvud 0–10 000, nende esitus üheliste, kümneliste, sajaliste ja tuhandeliste summana.

Arvude võrdlemine ja järjestamine 10000 piires.

Peast kahekohaliste arvude liitmine ja lahutamine 100 piires.

Kirjalik liitmine ja lahutamine 10 000 piires

Korrutustabel.

Korrutamise- ja jagamistehte liikmete nimetused.

Mõisted: korda suurem, korda väiksem.

Tähe arvvaartuse leidmine võrduses analoogia abil.

Arvavaldis, tehete järjekord ja sulud.

Summa korrutamine ja jagamine arvuga.

Mõõtmine ja tekstülesanded

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) nimetab pikkusmõõte millimeetrist kilomeetrit ja kirjeldab neid tuntud suuruste abil;
- 2) nimetab massiühikuid gramm, kilogramm, tonn ja kirjeldab neid tuntud suuruste abil;
- 3) nimetab ajaühikuid sajand, aasta, kuu, nädal, ööpäev, tund, minut, sekund ja kirjeldab neid oma elus asetleidvate sündmuste abil;
- 4) teisendab pikkus-, massi- ja ajaühikuid;
- 5) arvutab nimega arvudega .
- 6) selgitab murdude $1/5$, $1/4$, $1/3$, $1/2$ tähendust;
- 7) leiab $1/5$, $1/4$, $1/3$, $1/2$ osa arvust;
- 8) selgi lahendab ühe- ja kahetehtelisi tekstülesandeid õpitud arvutusoskuse piires;
- 9) koostab erinevat liiki ühetehtelisi tekstülesandeid;
- 10) püstitab ülesande lahendamiseks vajalikud küsimused;
- 11) hindab saadud tulemuste reaalsust;

Õppesisu

Mõõtühikud millimeeter, tonn ja sajand.

Mõõtühikute teisendusi (lihtsamad igapäevaelus ettetulevad juhud).

Murrud $1/2$, $1/3$, $1/4$, $1/5$.

Nende murdude põhjal arvust osa leidmine.

Ühe- ja kahetehteliste tekstülesannete lahendamine. Ühetehteliste tekstülesannete koostamine.

Geomeetrilised kujundid

Õpitulemused

Õpilane

- 1) eristab murdjoont teistest joontest;
- 2) mõõdab ja arvutab murdjoone pikkuse sentimeetrites;
- 3) joonestab ristküliku, sealhulgas ruudu, joonlaua abil;
- 4) arvutab ruudu, ristküliku ja kolmnurga übermõõdu küljepikkuste kaudu;
- 5) kirjeldab võrdkülgset kolmnurka;
- 6) joonestab võrdkülgset kolmnurka sirkli ja joonlaua abil;
- 7) joonestab erineva raadiusega ringjooni; märgib ringjoone raadiuse ja keskpunkti
- 8) leiab ümbritsevast õpitud ruumilisi kujundeid;
- 9) eristab kuupi ja risttahukat teistest kehadest ning nimetab ja näitab nende tippe, servi, tahke;
- 10) näitab maketi abil silindri põhju ja külgpinda; nimetab põhjaks olevat ringi;
- 11) näitab maketi abil koonuse külgpinda, tippu ja põhja; nimetab põhjaks olevat ringi;
- 12) näitab ja nimetab maketi abil püramiidi külgtahke, põhja, tippe;
- 13) eristab kolm- ja nelinurkset püramiidi põhja järgi.

Õppesisu

Murdjoon, hulknurk, ristkülik, ruut ja kolmnurk, nende elemendid.

Murdjoone pikkuse ning ruudu, ristküliku ja kolmnurga übermõõdu leidmine.

Võrdkülgne kolmnurk, selle joonestamine sirkli ja joonlaua abil.

Ring ja ringjoon, raadius ja keskpunkt. Etteantud raadiusega ringjoone joonestamine.

Kuup, risttahukas, kera, silinder, koonus, kolm- ja nelinurkne püramiid. Nende põhilised elemendid (servad, tipud, tahud).

Geomeetrilised kujundid igapäevaelus

5.2. Matemaatika õppe- ja kasvatuseesmärgid II kooliastmes

6. klassi lõpetaja:

- 1) kasutab erinevaid matemaatilise info esitamise viise ning oskab üle minna ühelt esitusviisilt teisele;
- 2) liigib objekte ja nähtusi ning analüüsib ja kirjeldab neid mitme tunnuse järgi;
- 3) tunneb probleemülesande lahendamise üldist skeemi;
- 4) teab, et ülesannetel võib olla erinevaid lahendusteid, ja valib neist endale sobiva;
- 5) põhjendab oma mõttekäike ja kontrollib nende õigsust;
- 6) kasutab arvutusvahendeid arvutamiseks ja tulemuste kontrollimiseks;
- 7) kasutab enda jaoks sobivaid õpimeetodeid, vajaduse korral otsib abi ja infot erinevatest teabeallikatest.

5.2.1. Matemaatika õppekava õpitulemused ja õppesisu 4. klassis

Arvutamine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) selgitab näidete varal termineid arv ja number, kasutab neid ülesannetes;
- 2) kirjutab ja loeb arve 1 000 000 piires;
- 3) esitab arvu üheliste, kümneliste, sajaliste, tuhandeliste kümne -ja sajatuhandeliste summana;
- 4) võrdleb ja järjestab naturaalarve, nimetab arvule eelneva või järgneva arvu;
- 5) kujutab arve arvkiirel;
- 6) nimetab liitmise ja lahutamise tehte komponente (liidetav, summa, vähendatav, vähendaja, vahe);
- 7) tunneb liitmis- ja lahutamistehte liikmete ning tulemuste vahelisi seoseid;
- 8) kirjutab liitmistehtele vastava lahutamistehte ja vastupidi;

- 9) sõnastab ja esitab üldkujul liitmise omadusi (liidetavate vahetuvuse ja rühmitamise omadus) ja kasutab neid arvutamise hõlbustamiseks;
- 10) sõnastab ja esitab üldkujul arvust summa ja vahe lahutamise ning arvule vahe liitmise omadusi ja kasutab neid arvutamisel;
- 11) kujutab kahe arvu liitmist ja lahutamist arvkiirel;
- 12) liidab ja lahutab peast kuni kolmekohalisi arve;
- 13) liidab ja lahutab kirjalikult arve miljoni piires, selgitab oma tegevust;
- 14) nimetab korrutamise tehte komponente (tegur, korrutis);
- 15) esitab kahe arvu korrutise võrdsete liidetavate summana või selle summa korrutisena;
- 16) kirjutab korrutamistehtele vastava jagamistehte ja vastupidi;
- 17) tunneb korrutamistehte liikmete ning tulemuse vahelisi seoseid;
- 18) sõnastab ja esitab üldkujul korrutamise omadusi: tegurite vahetuvus, tegurite rühmitamine, summa korrutamine arvuga;
- 19) kasutab korrutamise omadusi arvutamise lihtsustamiseks;
- 20) korrutab peast arve 100 piires;
- 21) korrutab naturaalarvu 10, 100 ja 1000-ga;
- 22) arvutab enam kui kahe arvu korrutist;
- 23) korrutab kirjalikult kuni kahekohalisi naturaalarve ja kuni kolmekohalisi arve järkarvudega;
- 24) nimetab jagamistehte komponente (jagatav, jagaja, jagatis);
- 25) tunneb jagamistehte liikmete ja tulemuse vahelisi seoseid;
- 26) jagab peast arve korrutustabeli piires;
- 27) kontrollib jagamistehte tulemust korrutamise abil;
- 28) selgitab, mida tähendab "üks arv jagub teisega";
- 29) jagab jäägiga ja selgitab selle jagamise tähendust;
- 30) jagab nullidega lõppevaid arve peast 10, 100 ja 1000-ga;
- 31) jagab nullidega lõppevaid arve järkarvudega;
- 32) jagab summat arvuga;
- 33) jagab kirjalikult arvu ühekohalise ja kahekohalise arvuga;
- 34) liidab ja lahutab nulli, korrutab nulliga;
- 35) selgitab, millega võrdub null jagatud arvuga ja nulliga jagamise võimatust;
- 36) tunneb tehete järjekorda sulgudeta ja ühe paari sulgudega arvavaldises;
- 37) arvutab kahe- ja kolmetehteliste arvavaldiste väärtuse;
- 38) teab ja selgitab arvu ruudu tähendust, arvutab naturaalarvu ruudu;

Õppesisu

Arvude lugemine ja kirjutamine, nende esitamine üheliste, kümneliste, sajaliste, tuhandeliste, kümne- ja sajatuhandeliste summana.

Liitmine ja lahutamine, nende omadused.

Kirjalik liitmine ja lahutamine.

Naturaalarvude korrutamine.

Korrutamise omadused.

Kirjalik korrutamine.

Naturaalarvude jagamine.

Jäägiga jagamine.

Kirjalik jagamine.

Arv null tehetes.

Tehete järjekord.

Naturaalarvu ruut.

Murrud

Rooma numbrid.

Andmed ja algebra

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) lahendab kuni kolmetehtelisi elulise sisuga tekstülesandeid;
- 2) modelleerib õpetaja abiga tekstülesandeid;
- 3) koostab ise ühe-kuni kahetehtelisi tekstülesandeid;
- 4) hindab ülesande lahendustulemuse reaalsust;
- 5) leiab ühetehtelisest võrdusest tähe arväärtuse proovimise või analoogia teel;

Õppesisu

Tekstülesanded.

Täht võrduses.

Geomeetrilised kujundid ja mõõtmine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) leiab ümbritsevast ruumist kolmnurki ning eristab neid;
- 2) nimetab ja näitab kolmnurga külgi, tippu ja nurki;
- 3) joonestab kolmnurka kolme külje järgi;
- 4) selgitab kolmnurga ümbermõõdu tähendust ja näitab ümbermõõtu joonisel;
- 5) arvutab kolmnurga ümbermõõdu nii külgede mõõtmise teel kui ka etteantud küljepikkuste korral;
- 6) leiab ümbritsevast ruumist nelinurki, ristkülikuid ja ruute ning eristab neid;
- 7) nimetab ning näitab ristküliku ja ruudu külgi, vastaskülgi, lähiskülgi, tippu ja nurki;
- 8) joonestab ristküliku ja ruudu nurklaua abil;
- 9) selgitab nelinurga ümbermõõdu tähendust ja näitab ümbermõõtu joonisel;
- 10) arvutab ristküliku, sealhulgas ruudu, ümbermõõdu;
- 11) selgitab ristküliku, sealhulgas ruudu,
- 12) pindala tähendust joonise abil;
- 13) teab peast ristküliku, sealhulgas ruudu, ümbermõõdu ning pindala valemeid;
- 14) arvutab ristküliku, sealhulgas ruudu, pindala;
- 15) kasutab ümbermõõdu ja pindala arvutamisel sobivaid mõõtühikuid;
- 16) arvutab kolmnurkadest ja tuntud nelinurkadest koosneva liitkujundi ümbermõõdu;
- 17) arvutab tuntud nelinurkadest koosneva liitkujundi pindala;
- 18) rakendab geomeetria teadmisi tekstülesannete lahendamisel
- 19) nimetab pikkusühikuid mm, cm, dm, m, km, selgitab nende ühikute vahelisi seoseid;
- 20) mõõdab igapäevaelus ettetulevaid pikkusi, kasutades sobivaid mõõtühikuid;
- 21) toob näiteid erinevate pikkuste kohta, hindab pikkusi silma järgi;
- 22) teisendab pikkusühikuid ühenimelisteks;
- 23) selgitab pindalaühikute mm^2 , cm^2 , dm^2 , m^2 , ha, km^2 tähendust;
- 24) kasutab pindala arvutamisel sobivaid ühikuid;
- 25) selgitab pindalaühikute vahelisi seoseid;
- 26) nimetab massiühikuid g, kg, t, selgitab massiühikute vahelisi seoseid;
- 27) kasutab massi arvutamisel sobivaid ühikuid;
- 28) toob näiteid erinevate masside kohta, hindab massi ligikaudu;
- 29) kirjeldab mahuühikut liiter, hindab keha mahtu ligikaudu;
- 30) nimetab Eestis käibelolevaid rahaühikuid, selgitab rahaühikute vahelisi seoseid, kasutab arvutustes rahaühikuid;
- 31) nimetab aja mõõtmise ühikuid tund, minut, sekund, ööpäev, nädal, kuu, aasta, sajand; teab nimetatud ajaühikute vahelisi seoseid;
- 32) selgitab kiiruse mõistet ning kiiruse, teepikkuse ja aja vahelist seost;
- 33) kasutab kiirusühikut km/h lihtsamates ülesannetes;
- 34) loeb termomeetri skaalalt temperatuuri kraadides märgib etteantud temperatuuri skaalale; kasutab külmakraadide märkimisel negatiivseid arve;

- 35) liidab ja lahutab nimega arve;
- 36) korrutab nimega arvu ühekohalise arvuga;
- 37) jagab nimega arve ühekohalise arvuga, kui kõik ühikud jaguvad antud arvuga;
- 38) kasutab mõõtühikuid tekstülesannete lahendamisel;
- 39) otsib iseseisvalt teabeallikatest näiteid erinevate suuruste (pikkus, pindala, mass, maht, aeg, temperatuur) kohta, esitab neid tabelis.
- 40) kasutab arvu ruutu ruudu pindala arvutamiseks

Õppesisu

Kolmnurk.

Nelinurk, ristkülik ja ruut.

Kujundi ümbermõõdu ja pindala leidmine

Pikkusühikud.

Pindalaühikud.

Massiühikud.

Mahuühikud.

Rahaühikud.

Ajaühikud.

Kiirus ja kiirusühikud

Temperatuuri mõõtmine.

Arvutamine nimega arvudega

5.2.2. Matemaatika õppekava õpitulemused ja õppesisu 5. klassis

Arvutamine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) loeb, kirjutab, järjestab ja võrdleb naturaalarve (kuni miljardini) ning positiivseid kümnendmurde;
- 2) loeb ja kirjutab harilikke murde;
- 3) eristab paaris- ja paarituid arve;
- 4) kirjutab naturaalarve järkarvude summana;
- 5) tunneb tehete omadusi ning tehete liikmete ja tulemuste seoseid;
- 6) arvutab peast ja kirjalikult naturaalarvudega ning positiivsete kümnendmurdudega, rakendab tehete järjekorda;
- 7) sõnastab ja kasutab jaguvustunnuseid (2-ga, 3-ga, 5-ga, 9-ga ja 10-ga);
- 8) ümardab arvu etteantud täpsuseni;
- 9) esitab naturaalarvu algtegurite korrutisena ning leiab arvude suurima ühisteguri ja vähima ühiskordse;
- 10) leiab arvu ruudu ja kuubi;
- 11) tunneb harilikku ja kümnendmurdu ning kujutab neid arvkiirel; kujutab joonisel harilikku murdu osana tervikust;
- 12) kasutab digitaalseid õppematerjale ja arvutiprogramme õpetaja juhendamisel ja iseseisvaks harjutamiseks ning koduste tööde kontrollimiseks; kasutab vajaduse korral taskuarvutit;

Õppesisu

Naturaalarvud 0–1 000 000 000 ja nende esitus (järgühikud, järkarvud).

Paaris- ja paaritud arvud.

Alg- ja kordarvud.

Suurim ühistegur ja vähim ühiskordne.

Jaguvustunnused (2-, 3-, 5-, 9- ja 10-ga).

Harilik murd ja kümnendmurd.

Neli põhitehet naturaalarvude ja positiivsete kümnendmurdude vallas.

Rooma numbrite lugemine ja kirjutamine.

Arvutiprogrammide kasutamine nõutavate oskuste harjutamiseks.

Andmed ja algebra

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) lahendab ja koostab mitmetehtelisi tekstülesandeid ning kontrollib ja hindab tulemust;
- 2) lihtsustab ühe muutujaga avaldisi ning arvutab tähtavaldisi väärtuse;
- 3) leiab etteantud arvude seast võrrandi lahendi, lahendab lihtsamaid võrrandeid;
- 4) arvutab aritmeetilise keskmise;
- 5) illustreerib arvandmestikku tulp- ja sirglõikdiagrammiga;
- 6) loeb andmeid tulp- ja sirglõikdiagrammilt

Õppesisu

Kiirus.

Arv- ja tähtavaldis. Tähtavaldisi väärtuse arvutamine.

Valem.

Võrrand.

Skaala.

Arvkiir.

Diagrammid (tulp-, sirglõikdiagramm).

Aritmeetiline keskmine.

Arvutiprogrammide kasutamine nõutavate oskuste harjutamiseks.

Geomeetrilised kujundid ja mõõtmine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab ning teisendab pikkus-, pindala-, ruumala- ja ajaühikuid;
- 2) teab plaanimõõdu tähendust ja kasutab seda ülesandeid lahendades;
- 3) joonestab ning tähistab punkti, sirge, kiire, lõigu, murdjoone, ristuvad, lõikuvad ja paralleelsed sirged, ruudu, ristküliku;
- 4) joonestab, liigitaab ja mõõdab nurki (täisnurk, teravnurk, nürinurk, sirgnurk, kõrvunurgad, tippnurgad);
- 5) kasutades IKT võimalusi (internetiotsing, pildistamine), toob näiteid õpitud geomeetriliste kujundite ning sümmeetria kohta arhitektuuris ja kujutavas kunstis;
- 6) arvutab kuubi ning risttahuka pindala ja ruumala.

Õppesisu:

Lihtsamad geomeetrilised kujundid (punkt, sirge, lõik, kiir, murdjoon, nurk).

Nurkade võrdlemine, mõõtmine, liigitamine.

Plaanimõõt.

Sirgete lõikumine, ristumine, paralleelsus.

Kõrvunurgad ja tippnurgad.

Ruumilised kujundid (kuup ja risttahukas).

5.2.3. Matemaatika õppekava õpitulemused ja õppesisu 6. klassis

Arvutamine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) loeb, kirjutab, järjestab ja võrdleb täisarve ning positiivseid ratsionaalarve;
- 2) arvutab peast ja kirjalikult täisarvudega ning positiivsete ratsionaalarvudega, rakendab tehete järjekorda;
- 3) leiab arvu vastandarvu, pöördarvu ja absoluutväärtuse;
- 4) teisendab hariliku murru kümnendmurruks, lõpliku kümnendmurru harilikuks murruks ning leiab hariliku murru kümnendlähendi;
- 5) kasutab digitaalseid õppematerjale ja arvutiprogramme õpetaja juhendamisel ja iseseisvaks harjutamiseks ning koduste tööde kontrollimiseks; kasutab vajaduse korral taskuarvutit;

Õppesisu

Naturaalarvu vastandarv ja pöördarv.

Täisarvud.

Arvu absoluutväärtus.

Harilik ja kümnendmurd ning nende teisendamine.

Neli põhitehet täisarvude ja positiivsete ratsionaalarvude vallas.

Arvutiprogrammide kasutamine nõutavate oskuste harjutamiseks.

Andmed ja algebra

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) tunneb protsendi mõistet ja leiab osa tervikust;
- 3) joonestab koordinaatteljestiku, märgib sinna punkti etteantud koordinaatide järgi, loeb teljestikus asuva punkti koordinaate, loeb ja joonistab temperatuuri ning liikumise graafikut;
- 6) kogub lihtsa andmestiku ja koostab sagedustabeli
- 7) illustreerib arvandmestikku sektordiagrammiga;
- 8) loeb andmeid sektordiagrammilt, sh liiklusohutusvaldkonna diagrammide lugemine ja analüüsimine.

Õppesisu

Protsent, osa leidmine tervikust.

Koordinaatteljestik, temperatuuri ja liikumise graafik.

Arvandmete kogumine ja korrastamine.

Sagedustabel.

Diagrammid (tulp-, sirglõik- ja sektordiagramm).

Arvutiprogrammide kasutamine nõutavate oskuste harjutamiseks.

Geomeetrilised kujundid ja mõõtmine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) joonestab ning tähistab kolmnurga, ringi;
- 2) konstrueerib sirkli ja joonlaua lõigu keskristsirge, nurgapoolitaja ning sirge suhtes sümmeetrilisi kujundeid;
- 3) kasutades IKT võimalusi (internetiotsing, pildistamine), toob näiteid õpitud geomeetriliste kujundite ning sümmeetria kohta arhitektuuris ja kujutavas kunstis;
- 4) rakendab kolmnurga sisenurkade summat ja kolmnurkade võrdsuse tunnuseid (KKK, KNK, NKN)

ülesandeid lahendades;

5) liigitab kolmnurki külgede ja nurkade järgi, joonestab kolmnurga kõrgused ning arvutab kolmnurga pindala;

6) arvutab ringjoone pikkuse ja ringi pindala;

Õppesisu:

Sümmeetria sirge suhtes.

Lõigu keskristsirge ja nurgapoolitaja.

Kolmnurk ja selle elemendid.

Kolmnurkade liigitamine, joonestamine ja võrdsuse tunnused.

Kolmnurga pindala leidmine aluse ja kõrguse abil.

Ringjoon, selle pikkus. Ring, selle pindala.

5.3. Matemaatika õppe- ja kasvatuseesmärgid III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

- 1) koostab ja rakendab eri eluvaldkondade ülesandeid lahendades sobivaid matemaatilisi mudeleid;
- 2) püstitab hüpoteese ja kontrollib neid, üldistab ning arutleb loogiliselt, põhjendab väiteid;
- 3) kasutab matemaatiliste seoste uurimisel arvutiprogramme ja muid abivahendeid;
- 4) näeb seoseid erinevate matemaatiliste mõistete vahel ning loob neist süsteemi;
- 5) hindab oma matemaatilisi teadmisi ja oskusi ning arvestab neid edasist tegevust kavandades.

5.3.1. Matemaatika ainekava õpitulemused ja õppesisu 7. klassis

Arvutamine ja andmed

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) liidab, lahutab, korrutab, jagab ja astendab naturaalarvulise astendajaga ratsionaalarve peast, kirjalikult ja taskuarvutiga ning rakendab tehete järjekorda;
- 2) kirjutab suuri ja väikseid arve standardkujul;
- 3) ümardab arve etteantud täpsuseni;
- 4) selgitab naturaalarvulise astendajaga astendamise tähendust ning kasutab astendamise reegleid;
- 5) moodustab reaalse andmete põhjal statistilise kogumi, korrastab seda, moodustab sageduste ja suhteliste sageduste tabeli ning iseloomustab statistilist kogumit aritmeetilise keskmise järgi;
- 6) selgitab tõenäosuse tähendust ja arvutab lihtsamatel juhtudel sündmuse klassikalise tõenäosuse.

Õppesisu:

Arvutamine ratsionaalarvudega.

Arvu 10 astmed (ka negatiivne täisarvuline astendaja). Arvu standardkuju.

Naturaalarvulise astendajaga aste.

Statistiline kogum ja selle karakteristikud (sagedus, suhteline sagedus, aritmeetiline keskmine).

Tõenäosuse mõiste.

Arvutiprogrammide kasutamine nõutavate oskuste harjutamiseks.

Protsent

Õpitulemused.

Õpilane:

- 1) leiab terviku protsentides antud osamaära järgi;
- 2) väljendab kahe arvu jagatist protsentides;
- 3) leiab, mitu protsenti moodustab üks arv teisest;
- 4) määrab suuruse kasvamist ja kahanemist protsentides;
- 5) eristab muutust protsentides muutusest protsendipunktides;
- 6) tõlgendab reaalsuses ja teistes õppeainetes esinevaid protsentides väljendatavaid suurusi, sealhulgas laenudega (ainult lihtintress) seotud kulutusi ja ohte;
- 7) arutleb maksude olulisuse üle ühiskonnas.

Õppesisu:

Protsendi mõiste (kordavalt).

Promilli mõiste tutvustavalt.

Terviku leidmine protsendi järgi.

Jagatise väljendamine protsentides.

Protsendipunkt.

Kasvamise ja kahanemise väljendamine protsentides.

Arvutiprogrammide kasutamine nõutavate oskuste harjutamiseks.

Algebra

Õpitulemused.

Õpilane:

- 1) korrastab üks- ja hulkliikmeid, liidab, lahutab ning korrutab üks- ja hulkliikmeid ning jagab üksliikmeid ja hulkliiget üksliikmega;
- 2) lahendab võrrandi põhiomadusi kasutades lineaar- ja võrdekujulisi võrrandeid;
- 3) lahendab tekstülesandeid lineaarvõrrandi abil.

Õppesisu:

Üksliige ja hulkliige. Tehted üksliikmete ja hulkliikmetega.

Võrrandi põhiomadused. Lineaarvõrrand.

Võrdekujuline võrrand.

Võrdeline jaotamine.

Tekstülesannete lahendamine lineaarvõrrandi abil.

Funktsioonid

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) selgitab näidete põhjal muutuva suuruse ja funktsiooni olemust;
- 2) selgitab võrdelise ja pöördvõrdelise ja lineaarse sõltuvuse tähendust eluliste näidete põhjal;
- 3) joonestab valemi järgi funktsiooni graafiku (nii käsitsi kui ka arvutiprogrammiga) ning loeb graafikult funktsiooni ja argumendi väärtusi;
- 4) selgitab (arvutiga tehtud dünaamilisi jooniseid kasutades) funktsiooni graafiku asendi ja kuju sõltuvust funktsiooni avaldises olevatest kordajatest (ruutfunktsiooni korral ainult ruutliikme kordajast ja vabaliikmest);
- 5) määrab valemi või graafiku põhjal funktsiooni liigi;
- 8) kasutab funktsioone lihtsamate reaalsusest tulenevate probleemide modelleerimisel.

Õppesisu:

Muutuv suurus, funktsioon.

Võrdeline ja pöördvõrdeline sõltuvus.

Praktiline töö: võrdelise ja pöördvõrdelise seose määramine (nt liikumisel teepikkus, ajavahemik, kiirus).

Lineaarfunktsioon.

Geomeetria

Õpitulemused.

Õpilane:

- 1) joonestab ning konstrueerib (käsitsi ja arvutiga) tasandilisi kujundeid (rööpkülik, romb) etteantud elementide järgi;
- 2) arvutab kujundite joonelemendid, ümbermõõdu ja pindala;
- 3) arvutab ruumiliste kujundite (püstprisma, püströöptahukas) täsipindala ja ruumala;
- 4) kirjeldab kujundite omadusi ning klassifitseerib kujundeid ühiste omaduste põhjal;
- 5) lahendab geomeetrilise sisuga probleemülesandeid;
- 6) kasutab olemasolevaid arvutiprogramme seaduspärasusi avastades ja hüpoteese püstitades.

Õppesisu:

Tasapinnalised kujundid (rööpkülik, romb);

Ruumilised kujundid (püströöptahukas, püstprisma), nende pindala ja ruumala.

5.3.2. Matemaatika ainekava õpitulemused ja õppesisu 8. klassis

Algebra

Õpitulemused.

Õpilane:

- 1) korrastab üks- ja hulkliikmeid, liidab, lahutab ning korrutab üks- ja hulkliikmeid ning jagab üksliikmeid ja hulkliiget üksliikmega;
- 2) tegurdab hulkliikmeid (toob sulgude ette, kasutab abivalemeid);
- 3) lahendab kahe tundmatuga lineaarvõrrandisüsteeme ning kasutab arvutit lineaarvõrrandisüsteeme graafiliselt lahendades;
- 4) lahendab tekstülesandeid lineaarvõrrandisüsteemide abil.

Õppesisu:

Tehted üksliikmetega ja hulkliikmetega.

Ruutude vahe, summa ruudu ja vahe ruudu valemid.

Kahe tundmatuga lineaarvõrrandisüsteemid.

Tekstülesannete lahendamine lineaarvõrrandisüsteemide abil.

Geomeetria

Õpitulemused.

Õpilane:

- 1) joonestab ning konstrueerib (käsitsi ja arvutiga) tasapinnalisi kujundeid (trapets, korrapärase hulknurk) etteantud elementide järgi;
- 2) arvutab trapetsi ja hulknurga joonelemendid, ümbermõõdu ja pindala;
- 3) defineerib kujundeid, kolmnurga ja trapetsi kesklõiku, kolmnurga mediaani, kolmnurga ümber- ja siseringjoont ning kesk- ja piirdenurka;
- 4) kirjeldab kujundite omadusi ning klassifitseerib kujundeid ühiste omaduste põhjal;

- 5) selgitab teoreemi, eelduse, väite ja tõestuse tähendust;
- 6) selgitab mõne teoreemi tõestuskäiku;
- 7) lahendab geomeetrilise sisuga probleemülesandeid;
- 8) kasutab kolmnurkade ja hulknurkade sarnasust probleemülesandeid lahendades;
- 9) kasutab olemasolevaid arvutiprogramme seaduspärasusi avastades ja hüpoteese püstitades.

Õppesisu:

Definitsioon, teoreem, eeldus, väide, tõestus.

Hulknurgad (trapets, korrapärase hulknurk).

Kesknurk. Piirdenurk, Thalese teoreem.

Ringjoone puutuja.

Kolmnurga ning korrapärase hulknurga sise- ja ümberringjoon.

Sirgete paralleelsuse tunnused.

Kolmnurga ja trapetsi kesklõik.

Kolmnurga mediaan ja raskuskese.

Kolmnurkade sarnasuse tunnused.

Hulknurkade sarnasus.

Maa-alade plaanistamine.

5.3.3. Matemaatika ainekava õpitulemused ja õppesisu 9. klassis

Arvutamine ja andmed

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) selgitab arvu ruutjuure tähendust ja leiab peast või taskuarvutil ruutjuure;
- 2) oskab teha tehteid ruutjuuri sisaldavate avaldistega; viia tegurit juuremärgi alla ja tuua tegurit juuremärgi alt välja.

Õppesisu:

Arvu ruutjuur.

Põhitehted ruutjuurtega.

Algebra

Õpitulemused

Õpilane:

- 2) tegurdab ruutkolmliiget;
- 3) taandab ja laiendab algebralist murdu; liidab, lahutab, korrutab jagab ja astendab algebralisi murde;
- 7) lahendab täielikke ja mittetäielikke ruutvõrrandeid;
- 8) lahendab tekstülesandeid ruutvõrrandite abil.

Õppesisu:

Täielik ja mittetäielik ruutvõrrand.

Algebraalne murd.

Tehted algebraliste murdudega.

Tekstülesannete lahendamine ruutvõrrandite abil.

Funktsioonid

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) joonestab valemi järgi ruutfunktsiooni graafiku (nii käsitsi kui ka arvutiprogrammiga) ning loeb

graafikult funktsiooni ja argumendi väärtusi;

2) selgitab ruutfunktsiooni graafiku asendi ja kuju sõltuvust ruutliikme kordajast ja vabaliikmest;

3) määrab valemi või graafiku põhjal funktsiooni liigi;

4) selgitab nullkohtade tähendust ning leiab nullkohad graafikult ja valemist;

5) loeb jooniselt parabooli haripunkti ja arvutab parabooli haripunkti koordinaadid;

6) kasutab funktsioone lihtsamate reaalsusest tulenevate probleemide modelleerimisel.

Õppesisu:

Ruutfunktsioon.

Geomeetria

Õpitulemused.

Õpilane:

1) arvutab kujundite joonelemendid, ümbermõõdu, pindala ja ruumala;

2) kirjeldab kujundite omadusi ning klassifitseerib kujundeid ühiste omaduste põhjal;

3) lahendab geomeetrilise sisuga probleemülesandeid;

4) leiab täisnurkse kolmnurga joonelemendid;

5) kasutab olemasolevaid arvutiprogramme seaduspärasusi avastades ja hüpoteese püstitades.

Õppesisu:

Pythagorase teoreem.

Teravnurga trigonomeetrilised funktsioonid.

Ruumilised kujundid (püramiid, silinder, koonus, kera), nende pindala ja ruumala.